

2007. – № 1. – С. 43–50.

9. Савіщенко В. М. Педагогічні умови формування професійно значущих якостей майбутнього юриста в навчально-виховному процесі вищого навчального закладу : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Савіщенко Вікторія Миколаївна. – Запоріжжя, 2008. – 262 с.

10. Сливка С. Юридична деонтологія : підруч. / С. Сливка. – [2-ге вид., переробл. і допов.]. – К. : Атіка, 2003. – 320 с.

РЕЗЮМЕ

М. Е. Василенко. Психолого-педагогический анализ консультативной деятельности в работе юристов.

В статье охарактеризованы классификационные группы юридических профессий. Поданы психолого-педагогические характеристики юридической работы по таким структурным компонентам, как объекты, содержание, условия работы. Обосновано их влияние на профессиональные требования к консультативной деятельности юристов. Раскрыты профессиональные особенности консультативной деятельности.

Ключевые слова: юридическая деятельность, юридические профессии, объекты, содержание, условия работы юристов, консультативная деятельность, психолого-педагогический анализ консультативной деятельности юристов.

SUMMARY

M. Vasilenko. The psychological pedagogical analysis of konsultative activity in process lawyers.

The classification groups of legal professions are described in the article. Psychological pedagogical descriptions of legal work are resulted on such structural elements as objects, maintenance, terms of work. Their influence is grounded on professional requirements to consultative activity of lawyers. The professional features of consultative activity are exposed.

Key words: legal activity, legal professions, objects, maintenance, terms of work of lawyers, consultative activity, psychological pedagogical analysis of consultative activity of lawyers.

УДК 37.013.42–057.19

О. В. Воронова

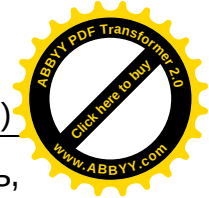
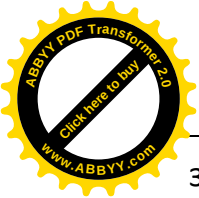
Луганський національний
університет імені Тараса Шевченка

СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНІ ТЕХНОЛОГІЇ ПЕРЕПІДГОТОВКИ БЕЗРОБІТНИХ У ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ

У статті описано основні соціально-педагогічні технології, що визначають напрям навчального процесу перепідготовки безробітних. Здійснена їх характеристика в контексті педагогічного впливу на підвищення ефективності навчання безробітних у вищих навчальних закладах, на їх професійне становлення.

Ключові слова: безробітні, соціально-педагогічні технології, професійне навчання, перепідготовка, професійне становлення, соціальна адаптація.

Постановка проблеми. В умовах світової фінансової кризи безробіття в Україні стало важливою соціально-економічною проблемою, розв'язання якої зумовлює необхідність реалізації системи заходів, спрямованих на подолання її негативних наслідків. Ситуація, що склалася в нашій країні у сфері зайнятості висуває вимоги корінних змін у загальному напрямі освітнього процесу. Реформування вітчизняної економіки і реорганізація суспільства в цілому передбачає реструктуризацію виробничих галузей,

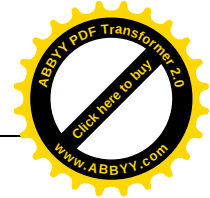
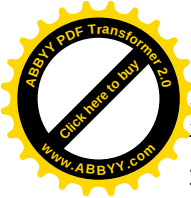
значні зміни на ринку праці, скорочення ряду традиційних робочих місць, появу нових професій і виставляння додаткових вимог до тих, що є. При цьому додаткова освіта перетворюється на одну з провідних форм соціальної активності людини, а для безробітних стає життєвою необхідністю.

Аналіз актуальних досліджень. За останні роки українськими вченими здійснений деякий прорив в сфері теоретичного осмислення проблем професійної перепідготовки безробітних як засобу їх соціальної адаптації (О. Вакуленко, В. Велічко, Н. Заверяко, Л. Кирілюк, О. Кирічук, В. Москаленко, В. Синявський, М. Туленков та інші). Професійна перепідготовка безробітних вимагає в теперішній час зміни діючої парадигми на якісно нову, а саме: переходу від системи забезпечення до системи наукового, інформаційно-технічного, методичного, навчально-програмного, дидактичного супроводу, який передбачає розробку матеріалів, орієнтованих на індивідуалізацію навчання. Такий підхід дозволить розв'язати основні проблеми у системі професійної перепідготовки безробітних, зокрема: оновлення змісту навчання з урахуванням інноваційних підходів до його відбору і структуризації; розробка і впровадження нових технологій, методик, форм і методів навчання [5].

На даний момент накопичується досвід наукових знань, що розкривають ті або інші аспекти вказаних проблем. В контексті дослідження найцікавішими для нас є питання розробки педагогічних умов і технологій перепідготовки безробітних у вищих навчальних закладах (В. Баришніков, І. Зверєва, А. Капська, Е. Лібанова, Ю. Маршавін, В. Поліщук, В. Савченко, В. Скульська, І. Терюханова, В. Шелковский, Л. Яневич та інші).

Мета статті – охарактеризувати соціально-педагогічні технології в контексті педагогічного впливу на підвищення ефективності навчання безробітних у вищих навчальних закладах та їх професійне становлення.

Виклад основного матеріалу. В результаті розвитку реальних взаємостосунків працедавців з безробітними виявляються передумови для вироблення соціально-педагогічних технологій професійної перепідготовки незайнятого населення. Соціально-педагогічна технологія – це, по-перше, сукупність прийомів і методів, які використовують соціальні служби, окремі установи та соціальні педагоги в процесі взаємодії з клієнтами для забезпечення ефективності соціалізації безробітних; по-друге, це засіб здійснення соціально-педагогічної діяльності конкретним соціальним педагогом шляхом реального розчленовування на процедури та операції з їх подальшою координацією з метою вибору оптимальних

засобів для їх виконання [7].

На нашу думку, соціально-педагогічна діяльність просто приречена бути технологічною, бо в умовах обмежених соціальних ресурсів, великої кількості соціальних проблем, суперечностей і багатогранності основних об'єктів (людини і процесу соціалізації), соціально-педагогічний вплив і взаємодія можуть бути ефективними тільки за умови послідовності і професійних підходів, які не виключають, а утілюють загальну гуманну спрямованість і гуманітарний зміст.

Соціально-педагогічні технології володіють такою специфікою:

- концептуальністю – опорою на певну наукову концепцію, що включає соціальне, психологічне, андрагогічне та інші обґрунтування;
- системністю – володіють всіма ознаками системи;
- економічністю – їх застосування дозволяє оптимізувати працю повчального і певного резерву робочого часу, що навчаються за рахунок підприємства;
- коректируємістю діяльності – вони володіють можливістю постійного оперативного зворотного зв'язку в процесі свого становлення.

Соціально-педагогічні технології існують у двох основних формах:

1) у вигляді програм, що містять конкретні процедури і операції соціально-педагогічної діяльності в галузі професійної перепідготовки безробітних;

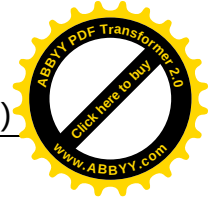
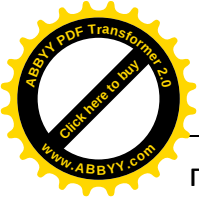
2) у вигляді самої діяльності, побудованої відповідно до таких програм.

Одночасно вони функціонують на декількох рівнях:

- індивідуальному, на якому відбувається реалізація технології у своєрідній послідовності за розв'язанням соціально-психологічної проблеми;
- груповому (або профільному), на якому відбувається послідовна реалізація соціально-адаптаційних завдань у межах певного виробничо-суспільного напрямку;
- управлінському (або територіальному), на якому реалізація конкретних завдань здійснюється у межах певної території.

Види і форми соціально-педагогічних технологій:

- загальні – втілюють закономірності процесу взаємодії викладача з безробітними, компоненти цієї діяльності;
- часткові – в основі своїй складають певні технологічні процедури надання допомоги конкретним категоріям безробітних, що потребують

підтримки;

- спеціальні – присвячені, як правило, оптимізації соціальних процесів в умовах конкретного ВНЗ.

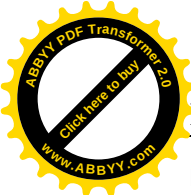
Структура конкретної соціально-педагогічної технології включає декілька обов'язкових компонентів: визначення мети освітньої діяльності; відбір і формування її змісту; вибір основного способу організації діяльності, підбір методів і засобів її; визначення людей і підрозділів, залучення яких необхідне для впровадження проблеми; вибір методів контролю правильності здійснюваної діяльності та оцінки досягнутих результатів. Звідси, технологізація навчання – це комплекс заходів, спрямованих на підвищення ефективності соціально-педагогічної діяльності.

На наш погляд, технологічні дії того, що навчається зводяться до реалізації цих заходів і дотримують умови, необхідні для створення сприятливої психологічної атмосфери навчання. При цьому, безумовно, в основному вони повинні створюватися адміністрацією ВНЗ і розробниками навчально-методичної продукції. Разом з тим, кожен навчаємий повинен прагнути або самостійно розробляти свої, або адаптувати до конкретних умов стандартні або рекомендовані викладачами навчально-методичні матеріали.

Отже, всі учасники процесу навчання зацікавлені у створенні сприятливої атмосфери навчання. Навчаємий виступає як: 1) творець необхідних комфортних умов процесу навчання і 2) організатор спільної з тими, що навчаються діяльності. Навчаємий виконує функцію учасника спільної з навчаючим навчальної діяльності зі створення сприятливих умов навчання. Навчаючий організовує взаємодію всіх учасників (елементів) процесу навчання, тобто приводить до дії потенційні взаємозв'язки між навчаємим, змістом, джерелом, засобами, формами і методами навчання.

Навчаючий повинен створювати такі навчальні ситуації, в яких ті, що навчаються, з найбільшим ступенем активності і зацікавленості реалізують програму навчання. Ці ситуації повинні бути максимально наближені до реальної дійсності, в якій набуваємо під час навчання знання, уміння, навички і якості реалізовуватимуться. Вони повинні бути, крім того, спрямовані на максимальне залучення тих, хто навчається до активної діяльності з освоєння навчального матеріалу, тому викладачу необхідно чітко дотримувати принципу контекстності навчання.

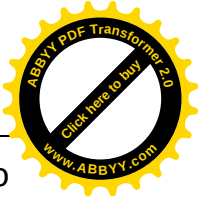
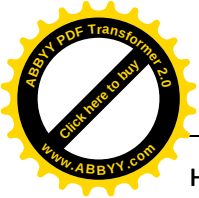
Соціально-психологічні технології можна позначити як систему процедур, в основі яких лежить вплив на деякі сторони психічної реальності особи за допомогою особливих методів. У даному випадку

йдеться про методи, використовувані у малій соціальній групі і через групу. За допомогою соціально-психологічних методів найчастіше вирішуються проблеми, пов'язані з труднощами спілкування, соціальної адаптації, самосвідомості (самооцінка, рівень досягнень, полоролева ідентифікація, орієнтація у соціальному просторі) [2]. Використання соціально-психологічних технологій так само припускає діагностику відносин особи з соціумом, виявлення особливостей соціальної ситуації, розвиток і корекцію, перш за все, інтеріндивідуальних (спрямованих на інших) властивостей особи через її групову підтримку, віддзеркалення, емпатію, ідентифікацію, ефект присутності та інші психологічні механізми.

Професійна перепідготовка безробітних у вищих навчальних закладах відноситься до системи додаткової професійної освіти. Це поняття ширше, ніж професійне перенавчання, оскільки цей процес включає крім навчання «іншій» професії суцільну переорієнтацію людини, що втратила роботу, та його професійну адаптацію на новому робочому місці. Тому вищий навчальний заклад покликаний не тільки забезпечувати професійне перенавчання слухача, але і сприяти його подальшій адаптації до нового роду діяльності. Отже, вживані у ВНЗ соціально-педагогічні технології перепідготовки безробітних повинні вирішувати проблеми не тільки реабілітації незапитаних на ринку праці людей, але і їх соціальної реабілітації, а також приведення професійно-освітніх інтересів і потреб особи, її професійної кваліфікації у відповідність до об'єктивних потреб ринку праці. Причому суть професійної перепідготовки безробітних, визначення її цілей і функцій не можуть бути зведені ані до оновлення або доповнення, ані навіть до формування тільки професійних знань і умінь. Вона полягає у формуванні мотивації оволодіння новою професією, виявленні здатності визначити та успішно пройти власний шлях професійного становлення, котрий відповідає індивідуальним потенційним можливостям і потребам, визначенні рівня кваліфікації, розвитку професійно значущих якостей.

На основі проведеної дослідно-експериментальної роботи нами зроблена спроба визначити деякі особливості, що виділяють технології утворення безробітних із загального класу прийомів, націлених на оптимізацію освітнього процесу. Пріоритетними в цій сфері освіти повинні бути такі форми і засоби, які сприяють тому, щоб кожен безробітний оволодів методами самостійного пошуку в різних галузях науки і культури, теорії і практики. Особливого значення при цьому набувають форми і способи

навчання безробітного, зближуючі процес пізнання реальною поведінкою людини, де він сам ухвалює рішення і емоційно переживає результат.

Хоча спілкування з іншими людьми займає значне місце в життєдіяльності безробітних, утруднення, що випробовуються ними у вирішенні проблем міжособових відносин, актуалізують пошук засобів, що забезпечують колективні форми освіти, спільну освітню діяльність. Одна з особливостей «Я-концепції» безробітного – відчуття власної гідності, самоповага, заснована на досягненнях, перш за все, в професійній сфері. Звідси – боязнь в освітній діяльності втратити звичний статус і небажання виступати в ролі учня. Вона сприймається як загроза пошані до самого себе. Безробітний приймає цю роль лише в тому випадку, якщо навчання ведеться на партнерських початках, а його досвід (життєвий і професійний) викликає шанобливе відношення.

Упередження проти нововведень і змін, обумовлене цілим рядом чинників (підвищеною самооцінкою, вірою в непогрішність власного досвіду, страхом неспроможності, переконанням і т.д.), спонукає звернути особливу увагу на способи «подання» нового матеріалу, тому виникає необхідність проблемної постановки питань. Можна вважати, що використання технологій, що відповідають особливостям позиції безробітних, дозволить підвищити якість не тільки результату, але і процесу освітньої діяльності. Формована у цьому випадку потреба у продовженні спілкування з викладачем, у контактах з різними джерелами інформації, в самоосвіті стає одним з найважливіших стимулів перетворення освіти у безперервний процес.

Спостереження показують, що безробітний все в більшій мірі починає усвідомлювати себе «вічним учнем», навчання якого ніколи не завершиться, а вдосконалення професійної майстерності безмежно. Подібна трансформація системи цінностей – свідок розвитку суб'єктивності дорослого, збагачення можливостей побудови його «Я», становлення справжньої зрілості. Організація процесу освіти при цьому дозволить подолати цілий ряд «ризиків» і спокус, породжених сучасною соціальною ситуацією. Все частіше люди прагнуть не до істинного, а до вигідного знання. Знецінюється пошук істини і зростає значення всього того, що забезпечує успіх. Турбує споживче відношення до знань, обумовлене можливостями застосувати їх «тут і зараз». Подібне відношення відторгає складне знання, знецінює значення теорії як основи

для розробки практично значущих рішень.

Все більш помітна тенденція осмислення життєво значущих питань буття простими рішеннями, пропонованими масовою культурою. Не можна не відзначити примітивізацію і стандартизацію смаків і потреб. Наприклад, інформаційні технології, з одного боку, збагачують пізнавальну, комунікативну і ігрову діяльність безробітного, але одночасно діалог людини з машиною веде до звуження соціальних зв'язків аж до самоти, до зменшення можливостей навіть для внутрісімейного спілкування і розвитку депресивних станів.

Аналіз закордонного і вітчизняного досвіду розробки і використання педагогічних технологій у процесі перепідготовки безробітних у вищих навчальних закладах дозволяє виділити ті методи навчання, які найбільшою мірою збагачують їх мотивацію навчальної діяльності, сприяють розвитку професійної компетентності, комунікативності в майбутній виробничій діяльності. Однією з підстав для класифікації методів може служити їх здатність моделювати життєві (професійні) ситуації (табл. 1).

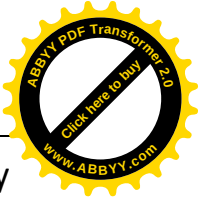
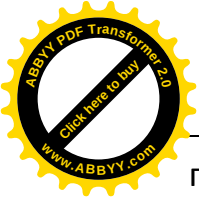
Таблиця 1

Методи навчання

Неімітаційні	Імітаційні
Проблемні лекції Проблемні семінари Тематичні дискусії Майстерні (лабораторії) Мозкова атака (штурм) «Круглий стіл» Виробнича практика Стажування Науково-практична конференція	Аналіз конкретних ситуацій Ігри: ділові, виробничі навчальні, дослідницькі Ігрове проектування Розігрування ролей (інсценування) Імітаційні вправи Тренінг

Представлені методи забезпечують підхід проблемної рефлексії. З одного боку, через діалог він сприяє формуванню критичного відношення безробітного до власного досвіду, його усвідомлення і переоцінки, а з іншою – ставить його в позицію дослідника, що виробляє спільно з навчаючим і що навчаються власні рішення.

Висновки. Отже, технології навчання безробітних у вищих навчальних закладах повинні мати чітку суспільну і соціально-педагогічну спрямованість: створення необхідних умов для розвитку людини як особи, виховання високих моральних якостей, збагачення на цій основі інтелектуального, творчого, культурного потенціалу безробітного, підвищення його освітнього рівня і конкурентоспроможності на ринку

праці, що сприятиме забезпеченню народногосподарського комплексу країни висококваліфікованими фахівцями.

ЛІТЕРАТУРА

1. Зязюн І. А. Інтелектуально-творчий розвиток особистості в умовах неперервної освіти / І. А. Зязюн // Неперервна професійна освіта: проблеми, пошуки, перспективи. Монографія. За ред. І. А. Зязюна. – К. : Вигляд. «Віпол», 2000. – 636 с.
2. Овчаров Р. В. Довідкова книга соціального педагога. М.: Творчий центр, 2004. – 480 с.
3. Освітні технології : навч.-метод. посіб. / О. Н. Пехота, А. З. Кіктенко, О. М. Любарська та ін. / До. А.С.К., 2002. – 255 с.
4. Сігаєва Л. Є. Використання педагогічних технологій у навчанні дорослих. Технології у професійній освіті : зб. наук. пр. / Л. Є. Сігаєва. – 2003. – С. 401–416.
5. Скульська В. Є. Організаційно-методичні умови забезпечення результативності професійного навчання безробітних / В. Є. Скульська // Професійне навчання безробітних як засіб відтворення трудових ресурсів : зб. мат. наук. практ. конф. – К. : ТОВ «Кубок», 2003. – С. 66–70.
6. Скульська В. Є. Особливості професійного навчання дорослих безробітних в професійних навчальних закладах. Педагогічний процес: теорія і практика : зб. наук. праць. / В. Є. Скульська. – К.П.П «ЕКМО», 2004. – Вип. 2. – С. 204–209.
7. Харченко С. Я. Соціально-педагогічні технології. Навчально-методичний посібник для студентів вищих навчальних закладів / С. Я. Харченко, Н. П. Краснова, Л. П. Харченко. – Луганськ : Альма-матер, 2005. – 552 с.
8. Шелковський В. М. Завжди у пошуку. Нові підходи до організації професійного навчання безробітних / В. М. Шелковський // Соціальна політика. – 2001. – № 18. – С. 10.
9. Яневич Л. О. Професійне навчання безробітних в системі безперервної професійної освіти дорослих / Л. О. Яневич // Бюлетень Інституту Підготовки кадрів державної служби зайнятості. 2003. – № 1. – С. 20–21.

РЕЗЮМЕ

О. В. Воронова. Социально-педагогические технологии переподготовки безработных в высших учебных заведениях.

В статье автором описаны основные социально-педагогические технологии, определяющие направление учебного процесса переподготовки безработных. Осуществлена их характеристика в контексте педагогического влияния на повышение эффективности обучения безработных в высших учебных заведениях, на их профессиональное становление.

Ключевые слова: безработные, социально-педагогические технологии, профессиональное обучение, переподготовка, профессиональное становление, социальная адаптация.

SUMMARY

O. Voronova. Social-pedagogical technologies of retraining of the unemployed in higher educational institutions.

In clause by the author are described basic social - pedagogical technologies determining a direction of educational process of the unemployed' retraining. Their characteristic in a context of pedagogical influence on increase of a learning efficiency of the unemployed in higher educational institutions, on their professional definition is carried out.

Key words: unemployed persons, socially-pedagogical technologies, vocational training, retraining, professional becoming social adaptation.